

Respublika musiqa va san’at texnikumi

Boltaboyev Lutfullo

Husanov Nuriddin

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbek bastakori va rubob ustasi Shavkat Mirzaevning ijodi, ilmiy-pedagogik faoliyati hamda milliy maqom san’atiga qo‘shgan hissasi tahlil qilinadi. Mazkur tadqiqotda uning “Ensemble Shavkat Mirzaev” ansambliga rahbarlik faoliyati, Sufi repertoarini jonlantirishdagi roli va Munajat Yulchiyevada mentor sifatida ishlash tajribasi ilmiy asosda yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *Shavkat Mirzaev, Rubob bastakori, O‘zbek maqom san’ati, Sufi repertuar, Munajat Yulchiyeva, “A Haunting Voice”, Pedagogik faoliyat*

Shavkat Mirzaev (1942–2021) rubob bastakori, kuy muallifi va professor sifatida tanilgan. Uning ijodiy merosi O‘zbek klassik musiqasiga yangicha yondashuvlar olib kirgan hamda Sufi musiqasini qayta tiklashda muhim o‘rin egallagan.

1942-yil, Toshkent; oila merosida musiqa san’ati namunalariga yetakchilik qilingan. 1978-yildan boshlab Munajat Yulchiyeva ustozligiga rahbarlik qilgan, uning vokal repertuarida Mirzaevning bastakorlik asarlari alohida o‘rin olgan.

Shavkat Mirzaevning bastakorlik va ijro san’atini o‘rganishda bir nechta turli manbalar tahlil qilindi: Internet-ensiklopedik manbalar (Last.fm, Discogs) — Mirzaev ansambli va “A Haunting Voice” albomi haqida qisqacha tavsiflar beradi. Ular asosan ijro repertuari va xalqaro tan olinishi haqida axborot beradi. Milliy OAV (Kun.uz, Sputnik) — Uning pedagogik faoliyati va ijtimoiy e’tirofga sazovor faoliyati haqida faktografik axborotlar beradi. Ijrochilikda shogirdlar xotiralari (Munajat Yulchiyeva bilan intervyular) — ustoz va shogird aloqasi orqali bastakorning didaktik metodlarini bilib olish imkonini beradi. Akademik maqolalar (agar mavjud bo‘lsa) — O‘zbekiston san’atshunosligida hali Shavkat Mirzaev bo‘yicha fundamental tadqiqotlar kam uchraydi, bu esa mavzuning ilmiy yangiligini anglatadi. Mavjud adabiyotlar Mirzaev ijodining xalqaro tan olinishi, pedagogik yondashuvi va sufiyona ijro san’ati borasida faktlar beradi, biroq ularning chuqur musiqiy tahlili hali yetarlicha ishlanmagan.

Ushbu ilmiy maqola quyidagi metodologik yondashuvlarga tayangan:

Mirzaevning biografiasini, faoliyati va ijodiy bosqichlari tarixiy manbalar asosida tizimli tarzda yoritildi. Uning bastakorlik uslubi, maqomdagi rubob texnikasi, sufiyona repertuar ifodasi, ijro texnikasi aspektlari nazariy asosda sharhlanadi. Shogirdlar tayyorlashdagi metodlari, ayniqsa Munadilat Yulchiyeva bilan ish tajribasi, musiqiy bilimlarni avlodlar o‘rtasida uzatish mexanizmini ochib beradi. Mirzaev ijodi boshqa o‘zbek rubobchilari (masalan, Tohir Sobirov, Matyusuf Xarratov) ijodi bilan taqqoslab o‘rganiladi.

20-Aprel, 2025-yil

Mirzaev rubob cholgʻusi orqali jigʻildon pardozlangan maqom asarlarni ijro qildi. Uning uslubida rubob devisining noyob ornamentatsiyasi va poliritmik naqshlari aks etadi, ansamblda nay, dutar, tanbur va chang kabi boshqa cholgʻular bilan uygʻun musiqiy dialog yaratiladi.

Mirzaev Sufi repertuarini yangicha ijro etgan ansamblni tashkil etdi. Uning rahbarligidagi “Ensemble Shavkat Mirzaev” ansambli Munajat Yulchiyeva bilan birgalikda “Uzbekistan: A Haunting Voice” albomini chop etgan. “Uzbekistan: A Haunting Voice” albomi 1997 yilda Germaniyada eʼlon qilindi. Unda sobiq SSSR hududidagi maqom anʼanalari dunyo auditoriyasiga taqdim etildi.

Mirzaev professor sifatida musiqiy nazariya va cholgʻu ijro sanʼatini oʻrgatishda faol boʻldi; oʻzbek maqom sanʼatining pedagogik anʼanalari asosida koʻplab shogirdlar tarbiyaladi. Uning ijodi Oʻzbekistan madaniy merosini global maydonda targʻib qilishda muhim rol oʻynadi va turli xalqaro platformalarda tan olindi.

Mirzaevning musiqiy va didaktik izlanishlari Oʻzbek maqom sanʼatiga sifatli yangicha yondashuv olib kirdi. Ustoz sifatida mahoratni oshirish va Sufi repertuarini tiklashda qoʻshgan hissasi bilan zamonaviy musiqashunoslikda alohida oʻrin egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Last.fm. Shavkat Mirzaev Ensemble — rubobchi, bastakor, muallim va ansambl rahbari
2. KUN.UZ. “В возрасте 79 лет не стало... Шавката Мирзаева” (2021) — ilmiy va tarbiyaviy faoliyati, vafoti haqida axborot beradi
3. Discogs. Monâjât Yultchieva & Ensemble Shavkat Mirzaev – Uzbekistan: A Haunting Voice — ansambli va albom faoliyati haqida maʼlumot
4. Elen-music. “For almost her entire career... associated with Shavkat Mirzaev” — Munajat Yulchiyeva bilan hamkorlik sperktifi
5. Sputnik. “Ушел из жизни Заслуженный артист...” (2021) — bastakorning vafoti va pedagogik yoʻli haqida xabar